

Oppdragsgiver: Fokusgården Sørumsand AS
Oppdragsnavn: Fokusgården Sørumsand
Oppdragsnummer: 632359-01
Utarbeidet av: Usman Dar
Oppdragsleder: Usman Dar
Tilgjengelighet: Åpen

NOTAT - Klimavurdering for Fokusgården Sørumsand

SAMMENDRAG

Fokusgården Sørumsand AS ønsker å omregulere dagens næringsbygg på Fokusgården til et flerfunksjonelt bolig- og næringsbygg. Dette notatet har til hensikt å belyse klimaeffekten av planforslaget samt beskrive potensiell reduksjon i klimagassutslipp for aktuelle tiltak og valgmuligheter i prosjektet.

Fokusgården ligger sentralt i Sørumsand nært tilknyttet jernbanestasjon og kollektivknutepunkt rett sør foran bygget. Bygget ligger i gangavstand til de fleste daglig funksjoner og har direkte tilgang til friområde med oppgradert gang- og sykkelsti langs Glomma. Pr i dag ligger det et næringsbygg med uteparkering og noen boliger på vestre delen på Fokusgården.

Planforslaget på Fokusgården omfatter riving av eksisterende næringsarealer, men vil beholde boligarealer som ligger på vestre delen på tomten. Tidligfaseestimer for klimagassutslipp for utbygging med dagens krav og bransjestandard tilsier at utbyggingen vil medføre klimagassutslipp tilsvarende ca. 65 000 tonn CO₂-evk over 60-årsperiode.

Fokusgården Sørumsand AS ønsker å utvikle et bærekraftig flerfunksjonsområde i tråd med kommunens vekststrategi og bidra til nå kommunens klimamål. Fokusgården Sørumsand AS vil redusere klimapåvirkningen fra prosjektet i tråd med myndighetskrav. Prosjektet leverer gode arealeffektive bygninger med kompakte volumer og innfrir krav i henhold til TEK17.

1. Innhold

2. INNLEDNING	3
3. METODE OG DATA	3
4. POTENSIALE FOR REDUKSJON AV KLIMAGASSUTSLIPP	4
4.1. Byggematerialer	4
4.2. Energi i drift	4
4.3. Transport i drift	5
4.4. Øvrige tiltak	6
5. OPPSUMMERING	6
6. KILDER	7
7. VEDLEGG A: KLIMAKRITERIER I REGULERINGSPLAN	8

VERSJON	DATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET AV	KS
02	19.03.21	Revidert versjon	UD	LBR
01	09.03.21	Klimavurdering for Fokusgården Sørumsand	UD	LBR

2. INNLEDNING

Dette notatet har til hensikt å belyse klimaeffekten av planforslaget samt beskrive potensiell reduksjon i klimagassutslipp for aktuelle tiltak og valgmuligheter i prosjektet.

Sørumsand ligger i en region i sterk vekst og tettstedet forventer en dobling av innbyggertallet mot 2040 [1]. Kommunen har fokus på at boligområder skal utvikles med tanke på å oppnå et variert boligtilbud i kort avstand til kollektiv-, service- og aktivitetstilbud. Sentrumsområdene skal utvikles med høy tetthet og miljøhensyn skal vektlegges [2].

Fokusgården ligger sentralt i Sørumsand nært tilknyttet jernbanestasjon og kollektivknutepunkt rett sør foran bygget. Bygget ligger i gangavstand til de fleste daglig funksjoner og har direkte tilgang til friområde med oppgradert gang- og sykkelsti langs Glomma. Pr i dag ligger det et næringsbygg med uteparkering med noen boliger på vestre delen på Fokusgården.

Planforslaget foreslår omregulering av dagens bygg til et blandet formål med bolig og næring. Foreslått sentrumsbebyggelse vil inneholde fire nye bygninger.

Planforslaget omfatter en lamell og et punkthus syd i planområdet langsmed Sørumsandvegen. Disse bygningene vil ta av for lyd fra Fylkesvegen og sikre skjerming for gågaten og bebyggelsen bak. Byggene er i 6 etasjer og lamellen har en avtrapping på gågatesiden for å gi godt lysinnslipp. Mellom byggene åpner seg torget mot sør.

De tre byggene (ett av disse er eksisterende) nord for gågaten planlegges som tre fløyer rundt et indre gårdsrom som knyttes sammen av en felles 1.etg. Felles gårdsrom på taket til plan 01 vil binde sammen ny bebyggelse med eksisterende boliger. En ny lamell vil ligge parallelt med gågaten og byggene som vender ut mot Sørumsandvegen. Denne foreslås med 6 etasjer i den vestre delen, 5 etasjer mot torget og gradvis nedtrapping mot eksisterende leilighetsbygg. Det siste bygget er et L-formet bygg med 6 etasjer mot Fru Natvigs veg og en avtrapping til 3 etasjer med intrukket 4. etasje mot Kuskerudvegen og det eksisterende leilighetsbygget.

Fokusgården Sørumsand AS ønsker å utvikle et bærekraftig flerfunksjonsområde i tråd med kommunens vekststrategi og bidra til nå kommunens klimamål.

3. METODE OG DATA

Notatet estimerer forventet klimagassutslipp for energi, material og transport ved dagens situasjon på følgende måte:

- **Materialer:** Plan og bygningsloven eller teknisk forskrift stiller ikke klimarelaterte krav til bruk av materialer og transport. Notatet benytter erfaringstall for material gitt i FutureBuilt Zero [3] for å estimere klimagassutslipp relatert til materialbruk.
- **Energi:** TEK17 gir spesifikke rammekrav til energibehov for bygg og i tillegg forbyr bruk av fossile energikilder til oppvarmingsformål. Utover dette spesifiserer forskriften krav til fleksible varmesystemer i bygninger, men ingen krav til spesifikke energiforsyningsløsninger. Energimerkeordningen stiller ingen krav til effektivitet for energi, effekt eller klimagassutslipp. Området ligger innenfor konsesjonsområde for fjernvarme og det er gitt bestemmelse om tilknytningsplikt.
- **Transport:** PBL gir ingen spesifikke føringer til klimarelaterte krav til transport i drift utover parkeringsnorm fra kommunen. Notat estimerer klimagassutslipp tilknyttet transport basert på antall brukere og besøkende, typiske transportmiddelfordeling og reiselengder for kommuner omegn Oslo fra reisevaneundersøkelse (RVU) for nåsituasjon.

Forventet reduksjon i klimagassutslipp fra planforslaget baserer seg på kvalitative vurdering av prosjektets utforming samt vurdering og målsetning fra forslagsstiller.

Tabell 1 viser oversikt over arealer estimerer som er lagt fram i planforslag. Planforslaget omhandler omregulering av eksisterende bebygd areal hvor næringsdel vil rives ned og nye bygg skal bygges i tillegg til kjeller for parkering. Dagens parkeringsarealer transformeres til bolig og næringsareal med torgareal og gågate mellom eksisterendebygg og uteparkering.

Tabell 1: Arealoversikt over planforslaget på Fokusgården Sørumsand

	Felt 1	Felt 2	Felt 3	Delsum
Bolig	2102	5583	3468	11153*
Handel/kontor		1516	694/758	2968
Parkering	865	5110	84	6059
Sum	2966	12564	6068	20180

* Primærboligareal utgjør ca. 7310 m² mens resten er sekundærearer. Det er planlagt ca. 150 parkeringsplasser, altså 1 parkeringsplass per leiligheter mens resten av plasser er behold til næring. Planforslaget omfatter 98 boenheter.

4. POTENSIALE FOR REDUKSJON AV KLIMAGASSUTSLIPP

Utslipp tilknyttet byggeprosjekt kan påvirkes og reduseres på flere måter. En overordnet oversikt over disse vises i vedlegg A. Aktuelle tiltak har blitt gjennomgått og beskrives for aktuelle planforslaget herunder.

4.1. Byggematerialer

Byggematerialer står for store indirekte klimagassutslipp i form av bundet energi i selve produksjonen av byggevarer og direkte utslipp for transport av byggevarer til byggeplass. Materialvalg har stor påvirkning på arkitektur, byggekostnader, byggetid og levetid for et bygg.

Tidligfase estimerer fra en del foregangsprosjekter viser at gode klimakrav til byggematerialer potensielt kan redusere klimagassutslipp med opp mot 40- 50%. Estimerer for den planlagte utbyggingen viser at byggematerialer med normale materialer uten å stille særlig klimakrav står for ca. 7 000 tonn CO₂-ekvivalenter (over 60 årsperiode). Av dette vil utslipp fra byggeplass utgjøre ca. 7-10%.

Fokusgården har fokus på arealeffektivisering med få og kompakte volumer, og har søkt å optimalisere arealer til boder og sekundære areal. Dette gir direkte utslag i klimagassreduksjon knyttet til materialbruk siden man trenger å bygge mindre bygg. Prosjektet har fokus på robuste og klimavennlige materialvalg i utformingen av bygg og utvendige dekker.

Ettersom området ligger innenfor konsesjonsområdet for fjernvarme kan det også vurderes om tørking av betongdekker i byggefase kan gjennomføres med bruk av fjernvarme framfor andre fossile varmekilder. Prosjektet vil som minimum oppfylle myndighets krav.

4.2. Energi i drift

Prosjektet har lagt vekt på byggenes utforming for å få kompakte volumer for å redusere arealet mot det fri, og dermed redusere varmetap og oppvarmingsbehov. Det er planer om eksponerte konstruksjoner i form av innvendige dekker som vil bidra til varmeakkumulering og gi bedre inn klima og mindre oppvarmingsbehov. Prosjektet har utformet bygg for å få god tilgang til sol og dagslys som også kan redusere energibruk til oppvarming og belysning.

Prosjektets fokus på dagslys og energieffektivitet vil antakelig medføre at det vil være enklere å innfri energikrav i henhold til dagens tekniske forskrift, TEK17. Imidlertid er energikravene i tekniskforskrift i endring og det kan komme ytterligere innskjerping i energikrav og evt. utvidelser i dagens krav til å også gjelde for klimagassutslipp.

Med dagens praksis har det blitt vurdert klimagassutslipp for planforslaget basert på energirammer for bolig og næringsbygg. Planforslaget ligger innenfor konsesjonsområde for Eidsiva fjernvarme og tilrettelegges for tilkobling til fjernvarme, så varmebehov til bygninger antas dekket av fjernvarme. Tidligfaseestimer viser et energibehov for planlagt utbygging på ca. 1,5 GWh (112 kWh/(m².år)) som tilsvarer ca. 7 000 tonn CO₂ ekvivalenter.

Klimagassutslipp for energibruk er beregnet basert på utslippsfaktorer for elektrisitet på 130 g CO₂ ekv/kWh basert på el-miks scenario med grønnere omstilling [4] og 34 g CO₂ ekv./kWh for fjernvarme basert på energimiks for Eidsiva [5].

Ettersom næringsarealer krever kjøling, kan prosjektet satse på bruk av samme kjølemaskin i reversibelmodus til oppvarmingsformål. Det kan gi lavere driftskostnader og bedre energieresultater for prosjektet. Det er også andre faktorer som kan slå inn, for eksempel krav til energifleksible løsninger, som gjør at noen utbyggere velger å gå for bedre bygningskropp (lavere U-verdier) heller enn å satse på vannbåren varme til romoppvarming. Disse mulighetene påvirkes også av tilkobling til fjernvarme. Ettersom prosjektet er i tidligfase utvikling, er det ikke gjort spesifikke løsningsvalg eller kvantitative klimagassvurdering for dette.

Planlagt utbygging omfatter flere elbil ladepunkter. I et veletablert område som Sørumsand sentrum kan dette by på utfordringer tilknyttet strømmettet. Prosjektet vil finne gode løsninger i tråd med myndighetskrav for å sikre god utnyttelse av tilgjengelig ladeeffekt.

4.3. Transport i drift

Planområdet benyttes i dag hovedsakelig av næring/handel med uteparkering. Planforslaget fremmer en utbygging med ca. 98 nye boliger og flere nye arbeidsplasser og handelsareal for å dekke lokalt behov. Planforslaget vil medføre endring i mobilitetsbildet fra dagens situasjon med en økning i transport. Imidlertid må det ses i sammenheng med underliggende behov for bolig som må dekkes evt. et annet sted.

Prosjektet Fokusgården er plassert sentralt i Sørumsand i tilknytning til jernbanestasjonen og kollektivknutepunkt rett sør foran bygget. Det ligger med gangavstand til de fleste daglige funksjoner og direkte tilgang til friområder med oppgradert gang- og sykkelsti langs Glomma. Prosjektet legger til rette for gode sykkelparkeringsmuligheter for næring og beboere. Sykkelparkeringen er foreslått ved inngang til boligene, og noe på gateplan for enkel tilgjengelighet.

Antall parkeringsplasser planlegges i henhold til kommunens parkeringsnorm i kommuneplanen. Det er planlagt ca. 150 parkeringsplasser i parkeringskjeller, hvorav minimum 1 parkeringsplass per boenhet mens resten er forbeholdt næring. 50% av parkeringsplassene har el-billading mens resten er tilrettelagt for ettermontering av elbillading.

Planlagt utbygging ligger i sentrum med umiddelbar nærhet til knutepunkt og de fleste daglige funksjoner. Dette vil trolig medføre mindre mobiltetsbehov og privat bilbruk. Disse faktorene bidrar til en vekst med mindre mobiltetsbehov og privat bilbruk. Prognoser av disse faktorer er imidlertid omfattende og scenario-basert. Samfunnet går gjennom grønn omstilling, mot deleøkonomi og elektrifisering. Mobiltetsbehov og transportmidler kommer til å endre seg over tid, men det er vanskelig å forsi disse endring og beregne klimaeffekten av disse endringer.

Estimer for klimagassutslipp for planforslaget basert på dagens reisevaner og typiske kjørelengder. Det er estimert at planforslaget med dagens bilbruk og dagens gjennomsnittlig CO₂-utslipp medfører ca. 50 000 tonn CO₂-ekvivalenter over 60 årsperiode.

Dagens klimasatsning på nasjonalt og kommunalt nivå påvirker bilbruk og elektrifisering av bilparken over lengre tid. Tidligere prosjekter viser at gjennomsnittlig CO₂-utslipp basert på nasjonal transportstrategi for neste 60-årsperiode kan medføre opp mot 30% reduksjon i klimagassutslipp tilknyttet transport.

4.4. Øvrige tiltak

I tråd med kommunens krav har planforslaget satset på å forbedre overvannssituasjonen på planområdet. Sammenlignet med dagens situasjon vil planområdet holde tilbake 127 m³ mer nedbør enn det gjør i dag. Av planområdets utomhus arealer på 2270 m² ønskes 100 m² brukt til regnbed, og 120 m² til øvrige permeable grøntarealer. Av planområdets takarealer på 3730 m² ønskes 765 m² brukt til sedumtak. Av gårdsrommets areal på 1800 m² ønskes 900 m² brukt til plantefelt.

5. OPPSUMMERING

Planforslaget for Fokusgården omfatter riving av eksisterende næringsarealer, men eksisterende boligarealer på tomten vil bli bevart. Det planlegges å bygge et flerfunksjonelt område med bolig og næringsarealer i umiddelbar nærhet til trafikalt knutepunkt og andre funksjoner.

Tidligestimater for klimagassutslipp for utbygging med dagens krav og bransjestandard tilsier at utbyggingen samlet sett vil medføre ca. 65 000 tonn CO₂-evk over 60 årsperiode, inkludert klimagassutslipp knyttet til materialbruk, energi i drift og transport.

Fokusgården Sørumsand AS vil redusere klimapåvirkningen av prosjektet i tråd med myndighetskrav. Prosjektet leverer gode arealeffektive bygninger med kompakte volumer og innfrir kravene i henhold til TEK17.

6. KILDER

- [1] Sørumsand Kommune, Områdeplan for Sørumsand sentrum, 2015.
- [2] Lillestrøm Kommune, «Planstrategi 2020-2023,» 2020.
- [3] E. R. M. W. E. S. S. S. Inger Andresen, «Notat FutureBuilt Zero - Kriterier, regneregler og dokumentasjonskrav,» 2020.
- [4] R. D. S. K. S. M. I. o. I. A. Semawit Mamo Fufa, «A Norwegian ZEB definition Guideline,» 2016.
- [5] Norsk Fjernvarme, «Fjernvarme - Energikilder 2020,» 2020.

7. VEDLEGG A: KLIMAKRITERIER I REGULERINGSPLAN

KLIMAKRITERIER I REGULERINGSPLAN

AREALBRUKSENDRING

Arealbruk og arealbruksendring ligger grunnleggende i klimapolitikken for kommune Norge. Den aktuelle tomten må vurderes basert på hvilken type arealbruk tomten har i dag og sett opp imot foreslått arealbruksendring. I tilfelle det er skog eller myr må klimagassutslipp fra arealbruksendring tydelig belyses. Om planforslaget omfatter bebygd areal må nye arealinngrep vurderes med områdets behov. Eksempelvis kan det vurderes om foreslåtte tiltak balanserer funksjonelle behov i området eller om det aktuelle tiltaket medfører ubalanserte aktivitet som hindrer en bærekraftig utvikling.

BEHOLDE, RIVE OG GJENBRUKE

Beholde og integrere eksisterende

Hvis planforslaget omfatter eksisterende bygg bør det vurderes om disse kan beholdes og integreres mot nye konstruksjoner.

Riving og gjenbruk

Kvalitet på byggematerialene må vurderes ved riving slik at elementer og materialer med god kvalitet enten kan gjenbrukes internt i prosjektet, hos samme entreprenør evt. kunne legges på brukt marked. Gjenbruk av konstruksjoner, elementer, material bør vurderes og programmeres i prosjektet. Ombrukbare materialer bør kartlegges systematisk og tilgjengeliggjøres for mulige kjøpere.

Brukt marked

Tilgangen til material i bruktmarkedet bør vurderes og brukes i prosjektet.

BYGGEPLASS

Byggetørking

Det brukes store mengder energi til innvendig oppvarming og tørking, betongherding, fasadeoppvarming og tining/frostsikring. Det benyttes som regel fossile kilder; fyringsolje og gass (propan – LPG). I forbindelse med innvendig oppvarming benyttes også elektrisitet og fjernvarme i betydelig grad, samt pellets og biobrensel i noen grad. Bruk av fjernvarme til tørking, elektrisitet evt. biobrensel må vurderes. Det må tas hensyn til at fyring med biobrensel fortsatt gir lokale utslipp og luftforurensing samt klimagassutslipp.

Anleggsmaskiner

På bygg- og anleggsplassene brukes et bredt spekter av anleggsmaskiner. Anleggsmaskiner og transport av evt. masse. Bruk av elektriske maskiner.

BYGGEMATERIALER

Arealeffektivisering

Kompakt bygningskropp handler om å oppfylle samme funksjoner og behov på minst mulig areal. Dette kan omfatte alt fra åpen kjøkkenløsning til felles boder til felles stue til fellesgjesterom mm. Disse tiltakene reduserer behovet for utbygging og gir dermed mindre materialbruk samtidig at de gir sosialt løft til område.

Enkle konstruksjoner

Enkle og slanke konstruksjoner gir mindre materialbruk. Arkitekt og byggetekniske fag har stor påvirkning på valg av bæresystemer og kledninger. Det bør alltid vurderes reduksjon i byggematerialer som både gir kostnadsbesparelser og mindre miljøbelastning. Eksempelvis har det blitt gjennomført en rekke prosjekter med betraktelig reduksjon i indre og ytre kledninger som oppfyller både tekniske og estetiske krav og

Trebaserte materialer

Treprodukter har lave klimagassutslipp i produksjon. Massivtre bør brukes der det har bærende eller stivende funksjon. Der dette ikke er nødvendig, gir enklere konstruksjoner med limtre eller konstruksjonsvirke. Transport av treprodukter på lange avstand bør vurderes opp mot lokale betong og stål alternativer. Utslipp fra transport kan gi like store utslipp som utslipp fra betongkonstruksjoner og må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Lavkarbonbetong

Klimagassutslipp fra betong varierer mye, avhengig av hva slags type sement som brukes, og hvorvidt sementen inneholder flyveaske eller masovnsagg som erstatning for klinker. Det finnes mange miljøprodukter på markedet (ofte kalt lavkarbonbetong eller lavvarmebetong), som oppfyller samme kvalitetskrav som standard betong. På Østlandsområdet er det generelt god tilgang på miljøvennlige betongprodukter.

Resirkulerte materialer

Det bør settes fokus på materialer med høy grad av resirkulerte materialer. Eksempelvis stål, aluminium, gipsplater med mer. Det må alltid vurderes krav opp mot funksjon slik at de totale utslippene går ned, heller enn at materialer kommer enkeltvis bra ut.

ENERGI I DRIFT

Energikrav og reguleringsplan

Plan og regulering tar utgangspunktet i gjeldende tekniske forskrift mens konkrete energikvaliteter til et bygg bestemmes når bygget søker for rammetillatelse. Tekniskforskrift gjennomgår endring i energikravene etter hvert femte år. Dette betyr at det kan være tilfeller hvor deler eller hele bygningsmasse må prosjekteres etter nye skjerpede energikrav enn det som lå til grunn da planforslaget ble lagt frem.

Energieffektivisering

Planforslaget omfatter utforming av bygninger og har stort påvirkning på byggets geometri og fasade utforming, kobling mellom forskjellige bygg, vind, sol og skygge forhold. Utforming på plannivå bør finne en balanse mellom disse forhold som gir energieffektiv planskisse.

Planforslaget bør vurdere om alle bygg legges til samme energikvaliteter, eller om man går for høyere energieffektivitet enn lovkrav. Dette kan eksempelvis være høyere isolasjon og tetthet til bygningskropp, bedre gjenvinning, energieffektiv belysning mm. Det bør vurderes mål på energiytelse for byggene i området, feks energimerke, passivhus, plusshus eller annet.

Energiforsyning

Energiforsyning til utbygging omfatter utnyttelse av infrastruktur. Avklaring om dagens infrastruktur er god nok eller evt. flaskehals er må identifiseres i planfase. Det bør derfor utredes lokale energikilder og hvordan energibehovene til utbygging planlegges forsynt. Disse avklaringene danner grunnlag for kapasitetsavklaring mot strømmnett, fjernvarme samt underjordisk infrastruktur. Disse vurdering må ta hensyn til energikrav og klimakonsekvens av ulike energiforsyningsalternativer. Aktuelle tiltak som bør vurderes er varmpumper, mulighet for etablering av energibrønner i bakken, utnyttelse av solenergi, bruk av batterier til lagring/lastutjevning mm.

Samarbeid

MOBILITETSBEHOV OG TRANSPORT

Plan og reguleringsfasen krever at det legges til rette for en utvikling som totalt sett bidrar til lavest mulig klimagassutslipp fra mobilitet. Det bør søkes løsninger som reduserer behovet for transport på og til/fra området. Dette kan løses ved å planlegge for blandet funksjon, og størst mulig grad av tilrettelegging for daglige behov innenfor området. Etter at transportbehovet er redusert så mye som mulig, må det ses på mobilitetsløsninger for det resterende behovet med tiltak med lavt klimagassutslipp, herunder, sykkel, gange, kollektivtilbud, delebilløsninger, etc.

Parkering

Parkeringsarealer og antall parkering i planforslaget planlegges i henhold til kommunens parkeringsnorm. Imidlertid kan disponering av parkeringsplasser ha stor betydning for bilbruk. Det pågår et trendskifte som vil medføre at brukernes behov for privatbil trolig vil endre seg over tid. Det er derfor viktig at det legges til rette for fleksibilitet til å møte slike endringer.

Leie eller eie parkering

Det bør vurderes om parkeringsplasser skal selges med boenhet eller eierskap legges hos sameiet/borettslag slik at beboer kan leie parkeringsplasser.

Elektrisk lading

Det må tas hensyn til at større andel av bilparken kommer til å bli elektrisk og legges til rette for videre utbygging av ladeinfrastruktur for elbil lading.

MILJØPROGRAM

Planforslaget bør belyse om miljøprogram som sikrer oppfølging av ovennevnte tema. Det bør også vurderes om området i sin helhet eller enkeltbygg bør miljøsertifiseres, eksempelvis BREEAM, Svanemerke, annet.